

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อหิริก—ความไม่ละอายต่อบาป”

คำว่า อหิริก เป็นคำภาษาบาลี อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - หิ - ริ - กะ เขียนเป็นไทยได้ว่า อหิริกะ แปลว่า ความไม่ละอาย เป็นสภาพธรรมที่มีจริงประการหนึ่ง ที่เป็นอกุศลเจตสิก อหิริกะเป็นสภาพธรรมที่ไม่ละอายต่อบาปอกุศล เป็นอกุศลเจตสิกที่เกิดกับอกุศลจิตทุกประเภท, ความเป็นจริงของอหิริกะ ตามข้อความจากอรรถุสาลีนี้ อรรถาพาพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ มีดังนี้

อหิริกะนั้น มีการไม่เกลียดกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะหรือมีความไม่ละอาย
กายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ

มีการกระทำบาป เป็นกิจ (หน้าที่)

มีความไม่เกลียดต่อบาปกรรม เป็นอาการปรากฏ

ไม่มีความเคารพตนเป็นเหตุก่อให้เกิด

ตามความเป็นจริงแล้ว ชีวิตประจำวันอกุศลจิตเกิดขึ้นเป็นไปมาก เกิดมากกว่ากุศลจิตอย่างเทียบกันไม่ได้ เพราะสะสมอกุศลมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ เมื่อได้เหตุได้ปัจจัยก็เกิดขึ้นเป็นไป และถ้ายังไม่รู้เลยว่าอะไรเป็นบาปอกุศล ก็ไม่สามารถที่จะละอายได้ กล่าวได้ว่าที่ไม่ละอายเพราะไม่รู้ว่ามีสภาพธรรมใดเป็นกุศลและสภาพธรรมใดเป็นอกุศล เพราะพระธรรมทั้งหมดเป็นเรื่องของความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด

สำหรับลักษณะของอหิริกะ คือมีการไม่เกลียดกายทุจริต หรือมีความไม่ละอายกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ เวลาโลภะเกิด ไม่เคยละอายเลยที่จะมีโลภะ แม้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงว่า โลภะเป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมที่ไม่สะอาด แต่ทุกคนก็พอใจที่จะมีโลภะต่อไป เพราะไม่ละอาย หรือ ไม่เกลียดอกุศลธรรม และทำอย่างไรถึงจะเห็นได้และพอที่จะละอายได้ หรือว่ายังคงจะไม่ละอายไปเรื่อยๆ ไม่ว่าโลภะจะเกิดทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ มากมายสักเท่าใด ขณะใดที่อกุศลเกิด ขณะนั้นแสดงว่าไม่ละอายแล้วจึงเป็นอกุศล ขณะใดก็ตามที่อกุศลจิตระดับใดก็ตามเกิดขึ้น ให้ทราบว่ในขณะนั้นมีความไม่ละอายในอกุศลขั้นนั้นๆ อกุศลขั้นนั้นจึงเกิดได้ เพราะเหตุว่าธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ต่อเมื่อใดอบรมเจริญปัญญาสามารถที่จะเห็นอกุศลเป็นอกุศลที่น่ารังเกียจและน่าละอาย เมื่อนั้นจึงจะค่อยๆ ละคลายได้ด้วยความเข้าใจที่ค่อยๆ เจริญขึ้น

ทุกคนมีโลภะ แต่ว่าจะถึงขั้นที่ล่วงเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ หรือไม่ ก็ขึ้นกับระดับขั้นที่ต่างกัน ไม่ละอายต่อโลภะขั้นที่ยังไม่ได้ทำทุจริตกรรม แต่ถ้ามีทุจริตกรรมเกิดขึ้นขณะใด ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าขณะนั้นไม่มีความละอายในทุจริตกรรมขั้นนั้นแล้ว ทุจริตกรรมขั้นนั้นจึงเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น อหิริกะ จึงมีการไม่เกลียดกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ หรือมีความไม่ละอายกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ มีการกระทำบาป เป็นกิจ ที่มีการกระทำบาป ก็เพราะมีความไม่ละอาย เพราะถ้าละอายแล้ว จะไม่ทำบาป และมีความไม่เกลียดต่อบาปกรรม เป็นอาการปรากฏ นี่คือ ความเป็นจริงของอหิริกะ

จะเห็นได้ว่า การกระทำของแต่ละบุคคล ทางกาย ทางวาจา แม้ทางใจ ก็เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงอหิริกะ ซึ่งเป็นธรรมที่ไม่ละอายต่อบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงในขณะนั้นๆ ไม่หลอกตัวเอง การศึกษาพระธรรมจะทำให้เข้าใจธรรมตามความเป็นจริงว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน บางครั้งกุศลธรรมก็เกิด บางครั้งอกุศลธรรมก็เกิด แล้วแต่ว่าจะมีปัจจัยที่จะทำให้ธรรมฝ่ายใดเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าแม้จะรู้ว่าเป็นอกุศลธรรม แต่ปัญญาไม่มีกำลังพอที่จะละคลายอกุศลธรรมขั้นนั้นๆ

บางคนพูดเท็จง่ายมาก โดยคิดว่าเป็นไร เป็นเรื่องธรรมดา อย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ไม่เกลียดต่อบาปธรรมในการพูดเท็จ เป็นอาการที่ปรากฏในขณะที่พูดเท็จ เพราะฉะนั้น ไม่ใช่แต่เฉพาะกาย วาจา เท่านั้น แม้ใจก็ต้องรู้ว่า มีอกุศลธรรมระดับขั้นต่างๆ แล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะระลึกถึงลักษณะสภาพของจิตในแต่ละขณะ ให้เป็นผู้ที่ตรงต่อลักษณะของสภาพธรรมในขณะนั้น **ถ้ายังคิด คือ ไม่ตรงกับลักษณะของสภาพธรรม ก็ไม่สามารถที่จะละอกุศลธรรมได้ และก็จะเข้าใจว่า อกุศลธรรมไม่เป็นไร เพราะไม่เกลียดต่อบาปธรรม**

สำหรับเหตุใกล้ให้เกิดของอหิริกะ คือไม่มีการเคารพตน หมายความว่า ไม่เห็นว่าตนเป็นผู้ไม่ควรที่จะมีอกุศลธรรมนั้นๆ ถ้าขณะใดที่คิดว่าตนเป็นผู้ที่ไม่ควรจะมีอกุศลธรรมนั้นๆ จะทำให้เกิดหิริ ความละอายต่อกุศลธรรม แต่ถ้าขณะใดที่ไม่คิดอย่างนั้น ขณะนั้นก็เปื้อนเพราะอหิริกะ ซึ่งมีเหตุใกล้ คือ ไม่เห็นว่าตนเป็นผู้ที่ไม่ควรจะมีอกุศลธรรมนั้นๆ

ธรรมจึงไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวันเลย เป็นชีวิตจริง ๆ ในแต่ละขณะ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้นที่จะเป็นประโยชน์แก่อกุลแก่ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา ได้มีการกล่อมเกล่าจิตใจ ให้น้อมไปในทางที่ถูกที่ควร ละเว้นจากสิ่งที่ไม่ดี ละอายต่อบาปอกุศลในชีวิตประจำวัน ก็จะค่อยๆ ขัดเกลาละลายความไม่ละอายต่อบาปไปที่ละเล็กทีละน้อย จนกว่าจะสามารถดับอกุศลทั้งหลายได้ตามลำดับขั้น ซึ่งต้องตั้งต้นที่ละอายต่อความไม่รู้ ทำให้มีการฟังมีการศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ เมื่อมีความเข้าใจถูกเห็นถูกแล้ว ย่อมแก้กุลได้ในทุกระดับขั้น ไม่มีโทษใดๆ เลยสำหรับปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]